

Georg Kühlewind Alapítvány

Nyolcvankettedik hírlevél

82. hírlevelünkben **Georg Kühlewind** *A hetedik nap vége – Az intuitív gondolkodás tapasztalatai és konzekvenciái* (Kláriss Kiadó és Művészeti Műhely, 2004) című könyvének egy újabb fejezetét olvashatják. A könyv eredeti címe: *Die Wahrheit tun – Erfahrungen und Konsequenzen des intuitiven Denkens* (Verlag Freies Geistesleben, 1978). Fordítója *Baltigh Attila*. A fordítást az eredetivel *Székely Anikó* vetette egybe. Az evangéliumi idézeteket a könyv – ha nem is minden esetben – Károli Gáspár fordításában közli. Ahol ettől a szöveg eltér, ott lábjegyzeti kiegészítést talál az olvasó.

Fenyő Ervin

Húsvét

A tükör

A látás mindent megelőz: a látottat, a tükröt, sőt még a látót is. Ezért tudja a látó látni a látottat és a tükröt is. A látót nem kell látnia.

Mivel a látás a tükröt látja, a tükörben látott képek nem származhatnak a tükörből, a látásból érkeznek. A látott a látás eredménye, nem pedig oka. A tükör képe is a látásból származik. A tükörré egyelőre szüksége van a látónak, a látásban nem tudja még elviselni a látás közvetlen világosságát.

A tükör képvilága halott; nem benne, hanem a látásban van az élelenség, az élet. A tükrözött képvilág múlt, látott; a jelenvalóság csak a látásban van jelen. A tükrözött világ zárt, őskézdet azonban csak a látásból lehetséges, egy látó számára, aki kívül áll a tükrön. Az őskézdet tükrözhető, de a tükrön kívül kezdődik, tehát a nyitottságban.

A zárt világ a megmaradási törvények: az energia, az anyag megmaradási törvényeinek világa. A valóságban semmi sem tudja fenntartani önmagát. A zárt világban csak az energia marad meg, amely megszünteti formáját, csak az anyag, amely elveszti formáját, holtta, salakká válik. Aminek formája van, önmagától a forma nélküliség, a káosz felé törekszik. Ahhoz, hogy valaminek megmaradjon a formája, aktivitásra van szükség: egy ős-kezdésre, nem csak ahhoz, hogy létrejöjjön, hanem ahhoz is, hogy fennmaradjon.

Mivel a zárt világban nincs ős-kezdés, remény sincsen benne. Ezért a pokol képe, ahol minden remény kihalt: éppen ez teszi pokollá. Remény csak ott lehetséges, ahol lehetőség van az újra, a kezdésre.

A zárt világ őszinte világnézete a pesszimizmus. A zárt világ őszinte érzése a szenvedés, az az érzés, hogy a létezés szenvedés. A zárt világ őszinte törekvése a szenvedés megszüntetése, a

létezés kioltása, hogy a Föld, az emberek ne legyenek többé. Minden karneváli hangulat mögött megtalálható a kétségbeesés.

A teremtő lényiségek első mozdulata mindig a szenvedés magukra vállalása: hogy – a világ – *legyen*. Az első szeretet első teremtése: „Legyen világosság” (Mózes I. 1,3). Az őскеzdetben volt az ige: „Isten *szólt*: legyen világosság”.

A test

A bűnbeesés a látó tévedése: a tükörképet tartja realitásnak, nem a látást; és egyúttal tükörképét tartja saját magának. A tévedés következtében az ember megosztódik a test és testen kívüli világ között. Nem tudná teljesen a világnak adni magát: elveszne benne és nem tapasztalná. Ezért nincs tudata alvás közben, ahol a megosztottság a test vonatkozásában megszűnik. És ugyanezért nincs tudata a megismerés pillanatában, csak a megismertben, a megismerés kioltásában. A világ egy részével – a tükrözött testtel – azonosul, nem a megismerő látásban, hanem az önmagát-érzésben. A testi tudat nem megismerő; a látás a testen kívülből jön, a látóból, amely a testen kívül azonos a világgal: mint az azonosság maradványa. Enélkül a tudat teljesen elmerülne az egoításba: a tükörkép zárt tudatába, melyre a zárt világ képe érvényes.

A tükör tulajdonképpen azt szolgálná, hogy a látó meglássa a látást, ne csak a látottat. A megismeréshez minden síkon egy „testre” van szükség: a látó mozdulatlanságára, melyen saját mozgását le tudja mérni, és tapasztalni tudja azonosságát azzal, ami lát. Különben nem lenne látás, csak vak azonosság.

A tükörben a világosságnak képesnek kellene lennie megtapasztalni önmagát, erre szolgálhatna az átlátszatlan, élettelen tükör, a fizikai test. Az őstévedés következtében a látás elveszett, csak a tükörkép maradt, a látott – átmenetileg, mert már ez is elhalványodóban van, mivel hiányzik a kezdés. Egyúttal a tükör a zavart használat eredményeképpen elromlott.

A lélek folyamatai tulajdonképpen az érzékenységben és elevenségben zajlanak. Hogy létezzenek az én számára, tükröződniük kell a testen. Ez a test fizikai: nincs benne megismerés, ő maga megismert, csak hatás létezhet benne. Minden megismerés által az ásványiség egy kicsit megmozdul benne, mérhetően megváltozik: ezáltal a fizikai test eredeti formája sérül. A megismerésben a fizikai testnek nem szabadna mozgásba lendülnie, csak tükröznie – így a látó látna, anélkül, hogy érezné magát közben. A test mozgása a megismerésben nem jut el a tudathoz: a testi-fizikai folyamat, a rezgés, a kémia legfeljebb egy második, külső, rájuk irányuló megismerés számára tudatosulnak. A zöld szín látásakor például a szem vagy az idegrendszer fizikája és kémiája nem tudatosodik: éppen ez nem tudatosodik.

Az érzékszervek negatív szerepet játszanak. Az én, a látó mindig teljesen a világosságban van, elválaszthatatlanul, teljesen világosság, teljesen *az* – az indiai TAT. De nem tudatos benne. Tudatosá az én a világnak abban a részében válik, melyet az érzékszervek is „közvetítenek”. Itt a világosságból, amely a világ egy kis *részéből* érkezik, *hatás* lesz: a tükör mozgásba jön. Az hiányzik a tükörből, ami világosság marad, és mi tudatosan észleljük ezt a *rést*. Mi tehát negatív módon és fordítva látunk, úgy, ahogyan azt a fizikai optika tanítja.

Ezért látunk tükör által és mintegy rejtélyekben egy sérült tükör által, ezért mint „egy sötét szobában” és „részekben”: a megosztott érzékszerveknek megfelelően, nem az egyetlen központi érzékszerv szerint.

A világossággal való első találkozást mintegy álomban éljük át. Látásunk utólagos látás, gondolkodásunk utólagos gondolkodás. Előre is tudunk látni, gondolkodni. A gondolkodásban a létrehozó és befogadó tevékenység szinte ugyanaz: nem értem a gondolkodást, ha nem magam gondolom. Az előre-látás az imagináció, az aktív – alkotó – formája a látásnak. Az előre-hallás az inspiráció, a hang keletkezésének tapasztalása, nem a kész hangé; ez azoknak a hangoknak a hallása, melyek halkabbak a leghalkabbaknál, negatív hangok, egy hallás fizikai érzékszerv nélküli, ásványi mozgás nélkül.

A megismerés: az *az* – TAT – énné válik. Az én-vagyok a világ világossága: az őstapasztalás, az égi, tudatfeletti forrása minden ismeretnek.

Egy mozdulatlanság, egy háttér minden tapasztalásnál szükséges. Az én – a tapasztaló alany – mindent „követ”, *azzá* válik, *az* lesz; ezért van szüksége olyan háttérre, amely nem „követi”, nem válik azonossá, amelyen az én saját változását tapasztalni tudja. Minél magasabb rendű a megismerés, annál finomabbá válik a tükör.

A megismerés számára a test egy észlelés. De ő a legkevésbé megismert része a világnak, mert a látást zavarja a testhez tapadás, az önmagát érző, nem-megismerő azonosulás. Az ember túl korán nevezi testét „énnek”. Éppen ez a „tapadás” a bűnbeesés. A valóságban a test csak sokkal később válhatna az én igazi, romlatlan tükrévé; mivel túl hamar válik én-hordozóvá, sosem lesz belőle igazi tükör, az igazi öntudat sem jön létre rajta. A tapadás nem a testre vonatkozik, amit az ember nem ismer, hanem a test érzésére, az érzeti képre. A test külső, például fiziológiai megismerése egy olyan megismerőszerv aktivitása révén történik, amely testtől – amelyet meg szeretne ismerni – való függése következtében már elidegenített és zavart.

A minőségek és kategóriák kint vannak, a világosságban: az imaginációban – szag, íz, arc, hő –; az inspirációban – hang, nyelv –; az intuícióban – gondolat, én –. Belénk hatolva, tükröződve válik belőlük érzeti világ. A tükröződés előtt ők a „szellemi” világ, a világosság.

A test képe

Az ember – az elhamarkodott tévedés következtében – azonosult a testtel. Ha a szabad szellem egy testbe, egy kész formába költözik, az széttöri őt. A széttörés az életből való kiesés: az ásványiság. Ez tölti ki ezután a testformát. Ebben az ásványisággal kitöltött testben az élet harcol az ásványiság törvényei ellen: az elégés ellen. Az elégés nem felépíti, hanem lerombolja a testet. Ha nem lennének benne rejtett felépítő folyamatok, melyek a csecsemő- és gyerekkorban dominálnak, akkor a test kezdettől fogva végig, a születés pillanatától kezdve csak az elégési folyamatok irányába fejlődne. Az ember nem ismeri a felépítő folyamatokat, mert a testen tükrözött gondolkodással még gondolni sem tudja őket. Csak a hanyatlást, a forma szétesését tudja gondolni, nem a keletkezését. Bár a gondolkodás önmagában világosság, az ember a testnek megfelelően tükrözötten gondolkodik. A test gondolata a halál, az ásványi szétesés.

A tudat vagy öntudat, amely a széteső testhez kötött, nem ismer más létet, és csak a testhez kötött lét mintája alapján tudja elképzelni. Ezért a testhez kötött tudat számára a legnagyobb és létét meghatározó kérdés: a testtel együtt lerombolódik az éntudat is? Felmerül a kétely, hogy létezik-e éntudat, és hogyan létezik. Az ember létezése kétségessé válik. Ha az ember felfigyelne erre a kételyre, már meg is találná a megoldást: aki látni tudja a tükröt, nem azonos

vele, függetlennek látja magát a tükörtől. Aki egyáltalán lát – homályosan a tükör által vagy színről színre –, a tükörtől és a tükörképtől is független, halhatatlanságra ítéltetett. Ha megvalósítja magát a testtől független tudatban, a tudat folytonossága a test lerombolásával nem ér véget. Ezért beszélnek az antik források a misztériumokba beavatottak másfajta haláláról.

A testtől független tudat nem dialektikus, nem múlt, nem gondoltból, észleltből, képzeltebből áll: élő tudat, folyékony elem, amelyből a múlt-világ kiválik, kikristályosodik. A meditáció eleven tudata, amely a tükröző fizikai apparátust nem, vagy csak alig érinti, nem merül benne alá. Ezt a tudatot a kereszténységet megelőzően a testi tudat kioltásával valósították meg. Nem volt folyamatosság a tudat két fajtája között. Az emberben egy isteni elem van elrejtve – szólt a kereszténység előtti tanítás. Ez az elem teszi ki az emberi tudat minden formáját. A testhez kötött tudat éppoly kevésbé ér fel ehhez az elemhez, mint ahogy lefelé nem ér el a test folyamataihoz sem. Az ember istenisége a testen kívül volt „tapasztalható”. Ez nem volt a mai értelemben tapasztalás, mert a mi tapasztalásunk a testhez kötött tudatban egyúttal önmagáról is tud, megismeri megismerését, még ha az ember ezt, mint olyat, kétségbe is vonja.

Ha a tudat nem támaszkodik a testre, utóbbi szabaddá válik a tudat romboló hatásaitól, és ez idő alatt felépítő folyamatok mennek végbe benne, mint alvás közben.

Éppen abban a tudatban kezdődhet meg a test – a világ legismeretlenebb részének – megismerése, amely nem támaszkodik a testre. Ez azt jelenti, hogy a megismerő alany tudatosan mélyebben – de megismerően – merül el a testben, melyet ma közönségesen csak a felületén – nem megismerően – érint, alig hagyva hátra nyomokat az agyban és az idegrendszerben.

„És a Logosz testté lett”

Az emberben rejtőzött istenség az ember megismerő lény; ő az ég lakója, az emberben élő látó, aki még nem a testben lakik, az égi, aki azzal a testtel azonosul, melyben alszik. Alvó a megismerésben, az alvásban, a halálban. Ez az ember felső hármassága, lehetősége „énné” válnia az érzékenységben – önmagának érzésében –, az elevenségben – életfolyamataiban – és a test fizikai természetében, ahol ma még nem „én”, ahol alszik. Ma az ember csak tükrözött gondolatvilágában tud „ént” mondani; nincs uralma érzékenysége, élete, fizikai valója felett.

Az emberben levő Isten az égi elem: ezt az Istent senki sem látta, mert eddig sohasem jelent meg testi formában. Az egy szülött fiú „előélte” őt számunkra (János 1,18). Az egyszülött fiú, a Logosz, a világosság, amely mindent megvilágít az ember számára: ő a megismerés istene, az emberben rejtett megismerő istenség ősképe; a világ világossága, az én-vagyok. Nem az emberi tudatból származik a világosság lehetősége, az én-vagyok: ezeknek a lehetőségeknek a forrása a Logosz.

János evangélista tanítása tanúskodik ennek az isteni elemnek egy emberi testbe való teljes alászállásáról: „És a Logosz testté lett¹.” Ezzel felverte bennünk sátrát, és mi megláttuk kinyilatkoztatását. Minden új emberi képesség azáltal alakul ki az emberben, hogy benne egy istenség ölt testet.

¹ Károli Gáspár fordításában: „És az Ige testté lett és lakozék miközöttünk” (János 1,14)

Ma a világosság képességéről van szó, arról, hogy a világosság felismerje magát az emberben, megtört köre bezáruljon, és ezzel megszülessen az emberben a kezdés képessége, a Logosz létezési módja: az öskezdetben lenni.

Valami történik az emberi testtel a „testté válás” értelmében. „Isten gyermekei” azok voltak, akik a testi tudattól függetlenül az emberben rejtett istenséget megtapasztalták: belőle származtak, benne gyökereztek, nem a vérből, nem a test akaratából, nem a férfi akaratából az emberben, hanem Istenben. A Logosz éppen azzá a testté lett, amelyben Isten gyermekei számára nem volt lehetőség azzá válni. János írja róla: „Akit szemeinkkel láttunk” – *nem a látásban* – „akit szemléltünk” – *a látásban* – *ugyanaz marad, mint „akit kezeinkkel érintettünk...”*² (1János 1,1) Ez a tanítás lényegi, legfontosabb része: „Ki a hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy a Jézus a Krisztus?” (1János 2,22) „Erről ismerjétek meg az Isten Lelkét: valamely lélek Jézust testben megjelent Krisztusnak vallja, az Istentől van; És valamely lélek nem vallja Jézust testben megjelent Krisztusnak, nincsen az Istentől: és az az antikrisztus lelke...” (1János 4,2-3)

Hogy az istenség egy emberi testbe költözik; hogy ez a megtestesülés egy jelentéktelen falucskában, a világtörténelem vélt színpadától távol történik; hogy a testben élő istenség az írástudókat, papokat, előkelőket kerüli, és a szegényekkel, betegekkel és bűnösökkel vállal közösséget; és végül, hogy a legszegényteljesebb halállal az emberi sors legnehezebb és legkeserűbb pillanatát magára veszi: ez a „tanítás” nem származhatott az akkori emberi fantáziából; sőt, teljesen ellent mondott az emberi elképzeléseknek, az általános véleménynek, különösen a képzett emberekének. Bosszúságot okozott és ostobaságnak tartották. És a leginkább azok elképzeléseinek mondott ellent, akik a Logosz földre szállását várták, és előre tudták, mint Saulus, a farizeusok, az írástudók. A sok, magát kereszténynek valló gnosztikus szekta is visszautasította János e tanítását.

Az én-vagyok a világ világossága

Ha az ember megismeri a világot, az egyre inkább belső életté, képzetté, gondolkodássá válik, anélkül, hogy az ember észre-venné. Azt hiszi, realitásokkal van dolga, pedig realitásokat csak szellemi látással észlelhetne. Így egy a megismeréstől független megismert téves elképzeléséhez jut – éppen az úgynevezett „realitáshoz”. Ez a téves elképzelés uralja az embert, mint minden olyan gondolat, amit elfogad, anélkül, hogy gondolni tudná. Egy külvilág gondolata is – ha igazi a gondolkodás, azaz önmagát magában foglalja – gondolhatatlan. Ebben áll a „külvilág” varázsereje: magához vonzza a vágyat, az akaratot; létrejön a „tapadás”.

De éppen az, ami belső életté, gondolattá, tudati tartalommal válik, *válik* egyúttal a külső világgá is.

² Az idézet Georg Kühlewind fordítása (idézőjelben) – magyarázatokkal, amiket mindkét kiadás, a magyar és a német is *dőlt betűvel* emel ki, de egyik sem jegyzi meg, hogy *János első levelének* idézett részlete *eltér* az ismert biblikus fordításoktól. További hiányosság, hogy az új szövegváltozatot nem különíti el Kühlewind kiegészítő magyarázataitól. Ezt javítottam. *János első levele* 1. versének idézett részlete Károli Gáspár fordításában: „...amit szemeinkkel láttunk, amit szemléltünk, és kezeinkkel illettünk...” F. E.

Az én az észlelésben, a megismerésben a világ szerinti utánzó mozdulatban formálódik. De mi szerint is? Ez a világ éppen az én általi megismerés eredménye. Az én a másikká, a világgá válik: a kettő egy, együtt létesülnek.

Az őstapasztalás lépései a következők: a létezés észrevétele és az észrevétel – a világosság – észlelése, tehát, hogy a létezés világosság. A lét és a világosság csak az én-vagyok számára adott. Itt van a világ, és én vagyok – létezve –, ez a tapasztalat: világosság – én vagyok.

Az ezen való csodálkozás egy út kezdete, az autonóm visszatérés az eredeti táplálékhoz, az elválasztatlan létezéshez, melyben a világosság mellett nincs szükség más ön-táplálásra. Az autonómia a tapasztalás kontemplatív jellegében áll.

Az észlelt az én számára van, az észlelt világ az észlelés eredménye, és ez az eredmény az én számára van jelen. Az énben az az észleleti világ van jelen, amellyé változott.

Az én az észleleti világ.

Ez a világ egy én-világ.

Az énben a másik ember képe van jelen. Énem hordozója a másik ember: ő az, akivé az én teljesen át tud alakulni. Az én maga láthatatlan, mert ő a látó. A látás alapja az azonosság, nem a szembenállás, nem a dualitás, nem a különbözőség; de egyelőre csak ilyen módon válik tudatossá. Az én a világgal *egyidejűleg* tapasztalható: a kinyílásban, az önmaga odaadásában – az ezek előtt a mozdulatok előtt álló akadályok leküzdésében. Az én abban tapasztalható, amit az ember tesz, ebben vesz részt, ezzel együtt mozog. Az akarati tevékenység is észlelés, talán megelőző észlelés: őskézdet. Az én az észlelésben, az akaratban él. Az én számára a test világ, észlelet. Azért van szükség a testre, hogy ez tudatosodhasson.

A világ és az én: ez egy tapasztalás.

A gondolkodás és tartalma: ez egy tapasztalás.

A másik érzése, a szeretet: ez egy tapasztalás. Hogy én *élem át*, ebben rejlik az én.

Az én-vagyok a világ világossága: ez volt az alapvető tanítás, és minden időben az emberi lét gyökere volt – a mai nyelvünkkel csak közvetetten, megközelítően tudjuk kifejezni. Ezt a tanítást a kereszténység előtti időkben csak a látásban, a Föld, a test elhagyásával lehetett befogadni, melyben *egy* tapasztalás: a látás maga volt a tanítás; annak a látása, aki az én-vagyok, aki a világosság. Az ő látása volt a világosság: hogy látták őt, hogy ő látta őket, és hogy mindkét látás egy volt: egy látás színről színre, egy megismerés, „ahogy engem megismertek”. Duális formában ez a tanítás nem lehetséges, mert ezáltal elvész [a] lényege. Ha ma belső látással – meditációban – lehetséges, éppen a látásban élt eredeti tanításnak az eredménye. Utolsó fejezete, utolsó formája az „ő testté vált”. Amikor az ember számára lehetővé vált, majd elveszett az önmagát-a világosságba-emelni, ez a tanítás a látás formájában már csak a *Földön* volt lehetséges, az érzeti világban: az embernek a tanítást látnia kellett. Ebben rejlik az „Ő testté lett” rendkívüli fontossága. Az alapvető tanítás folytonosságát meg kellett őrizni.

A Logosz megtestesülése lehetővé tette az embernek, hogy észlelje a világosságot: amennyiben az ember szóvá válik, képes arra, hogy magában, és ezáltal mindenhol lássa a világosságot. Ezért lehetséges ma az alapvető tanítás a belső világosság-tapasztalás formájában. Ez *egy* tapasztalás.

Tükör nélkül

Aki mindent tükörben lát, magát is, az nem tudhat és semmit nem is tud a látóról. A látó tükörképét önmagának tartja. Amíg a tükör tökéletes és egészséges, nem tudja észrevenni. Akkor képes észrevenni a tükröt, ha az sérült. Ekkor észreveheti: a látás megváltozott. Ebből két következtetést vonhat le: az egyik, hogy a tükör hozza létre a látást, hogy ő felelős érte, ő a látás és a látó eredete; a másik, hogy a látásnak a sérült tükör következtében történő megváltozását és a sérülést magát is valaki látja, valaki észleli. Ez a látó, ez a látás a tükrőtől független, különben mindezt nem venné észre, nem látná.

Éppen akkor tudna a testtől független világosság felébredni, ha az ember észre-venné megismerésének testtől való függését: ekkor ismerhetné fel a test igazi szerepét. Ez fordulópontot jelenthet az én-tudat történetében: most ténylegesen én-tudattá válik, nemcsak a test vélt tudata. Ennek megvalósítása a lényegi lépés az én-tudat munkájában az emberré válás felé.

Aki a világot tükörben látja, ott, ahol ő önmagát is látja, a világosságot nem tudja észlelni, mert a tükör *előtt* van, ott, ahol a világ van: a tükör előtt és a tükörkép előtt. Aki a tükröt észreveszi, a látót is észleli. Aki felfedezi a tükröt és a látót, a világosságot is felfedezte, a világosságot is megtalálta, a tükrön kívül. A tükröt is csak ennek a világosságnak a révén tudja látni.

Számára tapasztalássá válik: a világ világossága.

Aki a világosságot látja, benne él. Nincs halott fény, nincsenek álló fénysugarak. Aki a világosságban él, az életben van. Ő nem *létezik*: ő mindig *létesül*: ő a valódi létben, a *létesülő* létben él, létrehozza az emberi valóságot – a világosságban. Az ember realizálja magát: jelenlevővé válik. Aki jelen van, tükör nélkül lát, nem részenként, hanem összefüggésekben. Kezdetben van az összefüggés, aztán szétesik körülhatárolt darabokra – ahogyan először van a zene, aztán a hangok és hangjegyek. A részeket össze lehet olvasni, és ez megadja az összefüggést. Az eleven összefüggés – az élet – megnyilvánul az élőnek: egy vonás az arcon. A vonások megszűnnek a látásban vonalak lenni, arccá állnak össze; az ember most „színről színre” lát. Az arc felismerésében – hogy arc – az öröm teljessége: a ráismerés mosolya jelenik meg az arcon.

Az örök test

A tévedés a testtel való nem-megismerő azonosulás. Erre szükség volt egykor, hogy az ének egy mozdulatlan horgonya lehessen. Csak a testtel való nem-megismerő azonosulásban tudott az ember megismerővé válni a világban. Az azonosulás láthatóvá tette a testet: addig láthatatlan formája széttört, és a széttört forma darabjai, melyek az eleven formából még annyit megőriztek, hogy minőségek maradtak, lerakódtak a megmaradt formába: így vált a test ásványivá és halottá.

A tükör nélküli megismerésben az ember nem a testre támaszkodik, legfeljebb érinti. A nem-megismerő, a testben hatást kiváltó azonosulásra már nincs szükség, az ember már megtanulta a testben a mozdulatlanság leckéjét; már mozdulatlan tud maradni, az ásványiség tehetetlensége nélkül is. Most megkezdődhet a testtel való igazi azonosulás, a test megismerő áthatolása és

kioldása az ásványiság kötéséből, a tisztán átlátszó vagy láthatatlan forma helyreállítása. Erre szolgál az emberi létben a halál: az ember újra és újra kioldódik általa az ásványi testből, míg ő maga képessé nem válik erre.

Képessé lesz rá, ha az én önmagában mozogni tud: minden változásra képes. Az ásványi test ezt messzemenően akadályozza.

Aki a megismerésben nem ütközik az élettelenbe, annak nincs szüksége rá. Képes az életben élni, nemcsak az élettelen árán. Aki az életben él, és nemcsak mint parazita az élettelen sírján, az nem hal meg, csak átalakul. Aki nem hal meg, annak nincs szüksége az élettelenre, csak a test helyreállított igazi formájára: egy eleven és érzékeny testre, amely a megismeréshez szükséges. Az ásványiban is ott van a test formája, ahol az ásványiság végződik. A test formáját a kitöltöttség befolyásolja, egyébként az ásványiság nélkül lenne benne. A test visszanyeri tiszta és – mivel az ásványtól szabad – örök formáját, ha az ásványi kiesik belőle: ha az ember „elengedi” az ásványiságot.

Ha a test már ásványivá vált, ez csak a halál révén valósulhat meg. A halálban az ember elengedi az ásványt, többnyire nem tudatosan és gyakran ellenállást kifejtve. Közönségesen nem őriz meg semmit a testből, csak struktúrájának emlékképét. Ha a megismerő tudat végig ment a tévedések útján, megismerően áthatol a testen egészen a csontokig, kioldja a halálban a test tiszta, átlátszó formáját és „feltámad”.

A tükör csorbul téves használata következtében. Az embernek először a tükör sértetlenségét kell helyreállítania; ezt követően tud tükör nélkül látni, színről színre, végül képes lesz megismerni a tükröt, és átlátszatlan részét, a sötét, tükröző bevonatát feleslegessé tenni.

„Nem minden test azon egy test, hanem más az embernek teste, más a barmoknak teste, más a halaké, más a madaraké. És vannak mennyei testek és földi testek; de más a mennyeiek dicsősége, más a földieké. Más a napnak dicsősége és más a csillagok dicsősége; mert csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve. Éppígy a halottak feltámadása is. Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban” (1Kor 15, 39-42)³

³ A magyar kiadás csak az idézet első mondatát közli. A német kiadásban az idézet a 42. vers végéig tart. Javítottam.